

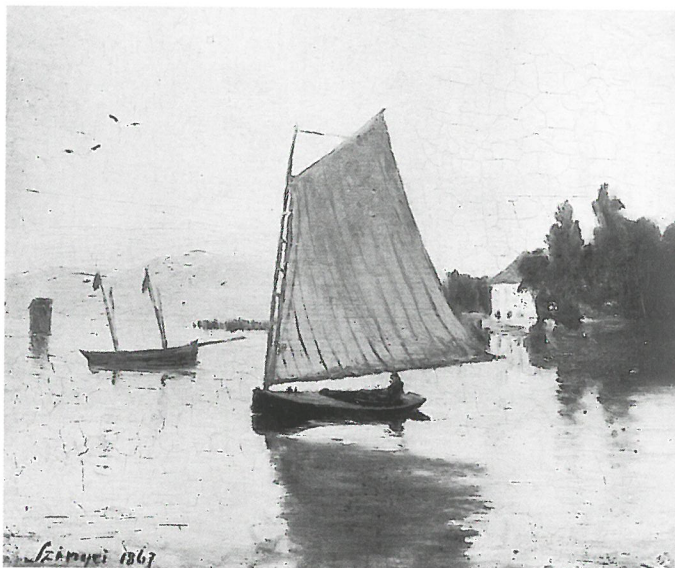

Claude MONET: Vitorlás (Esti hangulat), 1885.
Párizs, Musée Marmottan Monet

Gustave COURBET: Tengerpart Palavas mellett, 1860-as évek,
magántulajdon

SZINYEI MERSE Pál: Vitorlás a Starnbergi tavon, 1867. lappang

SZINYEI PALERMÓBAN

Szinyei Merse Pál 1902-ben és 1903-ban tett dél-itáliai utazásainak emlékét mindössze hat kép őrzi az életműben. A mester először Róma, Nápoly és Pompei érintésével érkezett Capri szigetére. Az elmélyült munkát családi tragédia, lánya, Szinyei Adrienne elvesztése szakította meg. 1903 januárjában újra visszatért a varázslatos szigetre, de a szokatlan hideg miatt délen, Palermóban vészelte át a tél utolsó havát. Február 18-án kelt élményszerű beszámolója jól jelzi, hogy az egyébként szófukar festő milyen kiválóan érzi magát Szicíliában.

„Vele együtt lakom – Faragó Istvánnal (K.G.) – privát lakásban egy szép téren déli oldalon ablakunk illetőleg ajtónk előtt pálmák és óriás Gumifák és más üvegházi növények, Garibaldi szobra ect. ... Kis restaurációkban eszünk elég jól és olcsón, - napi kiadás 10 líra, a város nagyon élénk, a kocsik olcsók.”

Néhány sorral lejjebb – még ugyanabban a levélben – egy készülő festményről is beszámol fiának, Szinyei Merse Félixnek. Az említett kép idáig ismeretlen volt a művészettörténet kutatás számára, létét is csupán a fent említett levél feltételezte. Mindössze egyetlen alkalommal, 1927 telén láthatta a

SZINYEI MERSE Pál: Capri (Tengerkép vitorlásokkal), 1902.
magántulajdon

Claude MONET: Séta a sziklán, Pourville, 1882.
Nationalmuseum, Stockholm

nagyközönség a Múcsarnokban, és aztán több mint 80 éves lappangás után bukkant fel újra.

A kép hátoldalán található igazolás kétséget kizárólag bizonyítja, hogy Szinyei Merse palermói festményével állunk szemben.

TÁVOLBAN EGY FEHÉR VITORLA

Szinyei dél-olasz képei kivétel nélkül tengerábrázolások. Ez a tény első nekifutásra meghökkentőnek tűnhet, hisz az életmű telis-tele van változatosabbnál változatosabb táj- és életképekkel. A mester művészetére jellemző tematikai és műfaji gazdagság miatt elképzelni is nehéz, hogy a lenyűgöző délszaki tájban pusztán a tenger látványa ragadta meg fantáziáját. Mi az oka a hatalmas víztömeg egyeduralmának ezeken a képeken? Erre maga a művész ad magyarázatot egy későbbi levelében: „... az olasz tájkép csodálatos, bámultam, de nekem annyira exotikus (sic!), hogy hosszabb tanulmány nélkül nem tudnám képben értékesíteni ...”

Capri (1903) című alkotását leszámítva az oeuvre fennmaradó öt dél-olasz képének témáját a nyílt tenger, a

szélesen elterülő horizont lenyűgöző látványa adja, a kép festői motívumait pedig mindössze a fodrozódó hullámok, illetve egy-egy vitorlás alkotják. „A monumentális látvány megrendítő élményt jelentett Szinyei számára, melyet végtelen egyszerűséggel, lakonikus lényegre töréssel jelenített meg.” – írja a Caprin készült képeiről Szinyei Merse Anna. Akárcsak a Jernyét keresztülszelő patak esetében a vízfelület reflexei, a víztükör párás játéka, a lebukó nap fényében kék, sárga és rózsaszínben játszó gomolygó felhők színváltozásai és a lokális színek módosulatai foglalkoztatták.

Képeit nem zsúfolta tele látványos és lenyűgöző tájmotívumokkal, csakis és kizárólag a „par excellence” festői problémák foglalkoztatták. A plein-air lényegére koncentrálna a víz, a pára és a levegő színviszonyainak változásait és módosulatait tanulmányozta.

SZINYEI ELŐKÉPEI

Szinyei a magyar festészetben elsőként figyelt fel az atmoszférikus hatások lokális színekre gyakorolt

hatására. Starnbergi képeit követően, az újrakezdés éveitől folyamatosan foglalkoztatta a plein-air problematikája. Tájképeinek lényegre törő megfogalmazását tekintve azonban soha sem jutott olyan messzire, mint a dél-olasz képeken. A vívódó művész sokszor a kor igényei szerint öltöztette fel alkotásait. Hol játékos, artistikus kompozíciós beállításokat alkalmazva, hol a zsánerképekre jellemző apró képi történetek beépítésével téve engedményeket a kor közízlésének. Művésze mégis úttörő jelentőségűnek tekinthető. Figurája olyan jelentőségű alkotóhoz hasonlítható, mint az angol Constable, vagy a francia Courbet, akik szívós következetességgel járták végig a festészet belső törvényszerűségei által diktált utat. A felszín alatt nem törődve koruk vaskalapos esztétikai nézeteivel, kizárólag saját megfigyeléseik alapján fedezték fel a természet valódi, – az akadémista doktrínával köszönő viszonyban sem álló – igaz arculatát. Következetességük, valamint kitartó és makacs egyéniségük festészetüket nemzetközi viszonylatban is elsőrangú, egyedülálló értékévé avatja.

Kaszás Gábor